

РЕЦЕНЗИЯ

във връзка с конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент”
в Област на висше образование 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...

Педагогика на обучението по география
за нуждите на СУ “Св. Климент Охридски”

Геолого-географски факултет

Катедра „Регионално развитие“

Конкурсът е обявен в ДВ, бр. 33/17.04.2018 г.

Рецензент: Сава Иванов Гроздев, професор във ВУЗФ - София,
доктор на педагогическите науки

Настоящата рецензия е изготвена на основание Заповед № РД 38-364/29.05.2015 г. на Ректора на СУ “Св. Кл. Охридски” – проф. дфн Анастас Герджиков, въз основа на решение на Факултетния съвет (ФС) на Геолого-географския факултет (ГГФ) (Протокол № 7 от 22 май 2018 г.) и на основание чл. 4 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, чл. 57 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 109 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ "Св. Климент Охридски", както и Препоръчителните критерии за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ГГФ на СУ.

1. Общо описание на представените материали.

Като член на научното жури получих достъп до документите на единствения кандидат в конкурса – гл. ас. д-р Мая Петрова Василева. Документите и материалите са оформени грижливо и дават възможност за обективна и пълна оценка на кандидата в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, както и Правилника на СУ и Препоръчителните критерии на ГГФ. Те съдържат: автобиография; диплома за висше образование; документ за академична длъжност; удостоверение за трудов стаж по специалността; списък на всички публикации; списък с публикации за участие в конкурса; авторска справка с приносите; справка за цитирания; медицинско свидетелство; свидетелство за съдимост; научните трудове, с които се участва в конкурса; обява за конкурса в Държавен вестник.

Научната продукция на гл. ас. д-р Мая Василева включва статии и студии в научни списания (6 броя), доклади на научни конференции (22 броя), дисертационен труд, монографичен труд, учебно пособие за висшите училища, учебни пособия за средните училища (4 броя) и публикувани разширени резюмета от научни конференции (2 броя). За участие в конкурса кандидатът е представил 4 статии и студии в научни списания, 20 публикации в сборници от научни конференции, 1 монографичен труд, 1 учебно пособие за висшите училища, 4 учебни пособия за средните училища и 2 публикувани разширени резюмета от научни конференции. Три от статиите са самостоятелни. Те са публикувани в Годишника на СУ (3 броя) и в сп. География (1 брой). 14 от публикациите в сборници от конференции са на английски език и 6 са на български, 10 са самостоятелни и 10 са в съавторство, като в 8 от тях гл. ас. М. Василева е първи автор, а в 2 е втори. Сборниците с тези публикации са от 10 престижни международни конференции, проведени в страната и чужбина (Македония, Сърбия, Гърция, Русия). Двете разширени резюмета са на английски език и в съавторство, като в едното кандидатът е първи автор, а във второто – втори автор. Монографичният труд е издаден от Университетското издателство „Св. Климент Охридски”, помагалото за висшите училища – от Издателство „МЕЛАНИ”, а помагалата за средното училище – от Издателство „Просвета”. 7 от представените публикации са в реферирани издания. В направената справка за цитирания са посочени 13 цитата на 9 публикации на кандидата, от които 7 са в реферирани издания.

2. Обща характеристика на научната, преподавателската и научно-приложната дейност на кандидата.

Гл. ас. д-р Мая Василева е завършила средно образование през 1997 г. в 101 СОУ „Бачо Киро“, профил „Банково дело“. В периода 1997–2005 г. учи в СУ „Св. Климент Охридски“, първоначално в ГГФ – специалност География, а впоследствие (от 2002 г.) във ФКНФ – специалност Немски език и литература. На ниво национална квалификация е географ, учител по география и учител по немски език в средните училища. Притежава диплома за магистър – Географско образование (от 2005 г.).

В периода 11.09.2001 г. – 15.04.2007 г. Мая Василева работи като учител по География и икономика в 101 СОУ „Бачо Киро“. От 16.04.2007 г. и досега е преподавател (първоначално асистент, а понастоящем главен асистент) в СУ – ГГФ, първоначално към Катедра „Регионална и политическа география“ и впоследствие към Катедра „Регионално развитие“ – направление „Географско образование“. Като преподавател тя активно се занимава с Методика на обучението по география. Мая Петрова Василева е зачислена в докторантура на

самостоятелна подготовка в Област на висше образование: 1. Педагогически науки; Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...; Докторска програма „Методика на обучението по география“, считано от 01.02.2015 г. до 01.02.2018 г. – Заповед № РД 20–272/29.01.2015 г. на Ректора на СУ. Отчислена е предсрочно с право на защита, считано от 16.09.2015 г. – Заповед № РД 20-1423/29.09.2015 г. От 09.11.2015 г. е с придобита научна степен Доктор по 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по география). Понастоящем заема академичната длъжност главен асистент, считано от 10.10.2016 г.

Учебната и преподавателската дейност на гл. ас. д-р Мая Петрова Василева е богата и разнообразна. Тя води лекции и упражнения в бакалавърски програми География (редовно и задочно обучение), История и география, География и биология, както и в магистърска програма Управление на човешките ресурси. Участва в разработването и обновяването на някои основни и избираеми дисциплини, както и при разработването на нова за ГГФ магистърска програма. Била е научен ръководител на четирима дипломанти и рецензент на редица успешно защитени дипломни работи за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“. Взема участие в научни проекти, в разработване на нова учебна документация по география и икономика за средното училище.

Гл. ас. д-р Мая Петрова Василева е утвърден учен в областта на методиката на обучението по география с широка известност сред научната колегия и колегията, занимаваща с образование. Нейната научно–изследователска и научно-приложна дейност е разнообразна. Тя е анализирана в следващата точка. Прибавяйки значителното количество учебна и учебно-помощна литература, става ясно, че кандидатът в конкурса е утвърден учен и високо квалифициран университетски преподавател и лектор. Подготовката на Мая Василева, нейната професионална реализация и натрупаният през годините опит, включително и опит от преподавателска дейност във връзка с редица курсове, са предпоставка за значителните ѝ научни и научно-приложни резултати.

3. Анализ на научните и научно-приложните постижения съгласно материалите, представени за участие в конкурса.

В своите трудове гл. ас. д-р Мая Василева показва дълбоко познаване на възникването, развитието и приложните резултати на науката за образованието в контекста на обучението по география, както и съответните въпроси от когнитивната психология. Тя възприема и използва установените от когнитивната психология принципи на познанието и индивидуалните психолого-познавателни особености на отделния ученик, анализира учебни

програми и методически инструментариум, прилагани в съответни целеви групи. В студията *Психологическа основа на обучението по география – основни положения*, която е под печат в Годишника на СУ, се акцентира се върху психологията на ученето, инструктивната психология, психологията на развитието и социалната психология, тяхното отношение и отражение в обучението по география. Доказана е ролята на психологията за трансформирането на географската информация в личностно значими за живота и дейността на ученика знания, умения, компетентности и модели на поведение.

Гл. ас. д-р Мая Василева познава принципите, от които произтичат изискванията към конкретно научно изследване. Още в докторския си труд тя успява да осветли основни понятия, да изследва съдържанието им, изучавайки различните им форми и проявления. Предвид проблемите, пред които е изправено географското образование с теоретичен, методологичен, организационно-управленски и ресурсен характер, кандидатът в конкурса използва теоретико-конструктивен модел за функциониране и мениджмънт на географското образование, който осмисля резултатите в нейните разработки. Изведените от кандидата нови идеи, постановки, решения за усъвършенстване на управлението, функционирането и ефективността на географското образование, за координиране и синхронизиране на българската образователна система с тази на страните от Европейския съюз, са неоспоримо доказателство за полезността на постигнатите резултати. В трудовете си гл. ас. д-р Мая Василева е възприела основните теоретични постановки от областта на образователния мениджмънт на базата на класическите и съвременните интерпретации за него. Тя демонстрира задълбочено познаване на спецификата на образователната система и в частност на географското образование у нас. Задълбоченото познаване на научната литература и съответните нормативни документи дават инструмент на кандидата да очертае възможностите на образователния мениджмънт относно решаването на проблеми на географското образование с оглед повишаване на неговото качество и ефективност. В статията *Дидактическото моделиране в обучението по география*, отпечатана в Годишника на СУ, е очертана ролята на дидактическото моделиране за качеството и ефективността на обучението. Гл. ас. д-р Мая Василева представя класически дидактически модели, които позволяват процеса на обучение да бъде разгледан през различна дидактическа перспектива и различна научно-теоретична позиция. Предложени са идеи за съгласуване на обучението с научни критерии за качество, които авторът обвързва с целенасоченото, обективно и рационално планиране, осъществяване и рефлексия на дидактическата дейност като цяло и на процеса преподаване-учене в частност.

Учебното пособие за висшите училища, на което гл. ас. д-р Мая Василева е автор, е по същество ръководство за семинарни занятия за подготовка на квалифицирани учители по география. То е отговор на очакванията на българското общество за по-тясно обвързване на висшето образование с потребностите на обществената практика. Пособието обогатява теоретичните постановки на дидактиката на географията у нас относно основните характеристики на обучението по предмета, чрез представяне на резултатите от научните търсения на автора относно иновациите по изследваната проблематика в страните с развити образователни системи. То подпомага формирането и развитието на важни за съвременния учител способности, осъществява нов тип взаимодействие между преподавател и студенти, като предоставя примерен модел за подготовка по основни проблеми от дидактиката на географията, чието усвояване е задължително условие за постигане на висока професионална компетентност. Учебните пособия за средното училище подготвят това взаимодействие с прилагане на конкретни авторски идеи, които са реализирани в уроците за дейности в книжния и електронния вариант на учебника по география и икономика за 7. клас, както и в съответните методически решения в конкретните урочни единици от книгата за учителя. Учебникът е добре приет благодарение на подходящо избраната структурата с включване на комбинирани уроци за упражнения, за преговор и за обобщения.

Предложените в Книгата за учителя методически разработки са конструирани на основа на авторски идеи на Мая Василева, изведени в статиите *Идеи за усъвършенстване на планирането и структурирането на урока по география – поглед към съвременната немска дидактика на географията*, отпечатана в Годишника на СУ, том: Кн. 2 - География, брой: 104, 2012 и *Идеи за усъвършенстване на структурата на урока по география*, отпечатана в сп. География 21, брой: 2, 2011. В тях авторът е проучил теоретичните постановки за структурирането и планирането на урока по география в съвременната немска дидактика на географията, извел е нови идеи за планирането и структурирането му. Основен принос към теорията и практиката на обучението по география е изведената нова структура на урока. Тя е апробирана и успешно внедрена в практиката на средното училище.

Основен научен труд на Мая Петрова Василева след докторската ѝ дисертация е монографията *Методика на обучението по география - едно по-широко разбиране за методите на обучение*, издание на Университетското издателство „Св. Климент Охридски“. В него авторът задълбочено анализира чужди идеи по проблематиката, като предлага собствена интерпретация. Схващането му за методите на обучението по география е обосновано с актуални интерпретации по проблема от страни с развити образователни системи.

Разработеният „Модел на методите на обучението по география“ предлага разнообразни възможности на географското образование у нас въз основа на предпоставките, условията и факторите, които се отразяват пряко на качеството и ефективността на образователния процес. Тук влизат личността на учителя, принципите на обучението, географските концепции и философията на географското образование изобщо. Моделът определя мястото на техниките на обучението и създава условия за технологизиране на образователния процес посредством извеждането в хоризонтален план на измеренията на методическата дейност. Това дава възможност учебният процес по география да бъде разгледан в неговия цялостен характер с тясно обвързване на планирането и структурирането на уроците и обучението. Няма съмнение, че прилагането на конкретни идеи от модела ще повиши качеството на образователния процес по география в българското училище. Потвърждава се тезата още от дисертационния труд на кандидата, че изследваните познавателни процеси и резултатите от тях могат да служат за теоретична основа на метаметодика за реализиране на двете основни парадигми на модерното образование: учене за всеки и учене през целия живот. Основните цели са свързани със създаването на такава образователна среда, която да повиши ефективността на обучението по география.

В монографичния труд, учебните помагала и публикациите, включително и тези в съавторство, личният принос на гл. ас. д-р Мая Петрова Василева не подлежи на съмнение.

Мая Петрова Василева е взела участие в 24 научни конференции. В предложените за участие в конкурса публикации от тях е разгледана разнообразна проблематика: проучени са различни теоретични въпроси от съвременната дидактика на географията; изследвани са образователния процес по география, методиката и методите на обучението по предмета; формулирани са тенденциите на нейното развитие. Основен принос в публикациите са изведените от автора възможности за адаптиране и приложение в практиката на обучението по география в средното училище.

Нетрадиционният подход, използван в някои от публикациите е позволил на Мая Петрова Василева посредством метафора да представи сложни теоретични въпроси и по този начин да предизвика интерес към проблематиката, да погледне на нея през друга перспектива. По мое мнение подходът е интересен, поради което препоръчвам да бъде ползван и при изследване на други теоретични въпроси от дидактиката на географията.

Публикациите: *Интердисциплинарно обучение между География и икономика и Физическо възпитание и спорт - примерна дидактико-методическа конструкция* и *География и спорт - взаимовръзки и перспективи* имат междупредметен характер и разглеждат интердисциплинарното обучение, връзките и взаимодействието между учебни предмети в средното образование. Двете публикации засягат един особено актуален въпрос в съвременната дидактика. Това се дължи на факта, че в него се вижда потенциална възможност да се преодолее „тунелното“ обучение, а изучаването на учебните предмети да се осъществява във взаимодействие. Липсата на единно-приета концепция за интердисциплинарно обучение в средното училище е една от основните причини, които възпрепятстват реализирането на потенциала му в реална образователна среда. В тази връзка считам за принос на Мая Петрова Василева (водещ автор на статиите) предложената дидактико-методическа конструкция за осъществяване на интердисциплинарно обучение между География и икономика и Физическо възпитание и спорт.

4. Отражение на резултатите на кандидата в трудовете на други автори.

Анализът на научните приноси показва, че гл. ас. д-р Мая Петрова Василева е стойностен специалист в областта на методиката на обучението по география. Тя е активен участник в образователния процес и има сериозни приноси за развитието и усъвършенстването на този процес, което е признато от колегията. Доказателство за това са 13-те цитирания, представени в съответния списък от документацията. За добрата апробация на резултатите допринасят участията с доклади в редица научни форуми. Приемам претенциите за научни приноси така, както те са заявени в съответния документ в материалите по конкурса. Като обем и качество те удовлетворяват изискванията на закона и правилниците за заемане на академичната длъжност “доцент”.

5. Заключение.

От изложеното се вижда, че гл. ас. д-р Мая Петрова Василева е качествен и утвърден специалист по методика на обучението по география със стойностни постижения и с богат опит в тази област. Това ми дава основание да дам положителна оценка и да заключа, че трудовете, преподавателската дейност и качествата на гл. ас. д-р Мая Петрова Василева удовлетворяват изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му, Правилника за развитие на академичния състав на СУ “Св. Кл. Охридски“ и Препоръчителните критерии за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ГГФ на

СУ и конкретно за заемане на академичната длъжност “доцент”. Ето защо си позволявам да предложа на почитаемите членове на Научното жури да подкрепят настоящата кандидатура с убеждението, че гл. ас. д-р Мая Петрова Василева заслужава да заеме тази длъжност.

София, 12 август 2018 г.

Изготвил рецензията:

(проф. дпн Сава Гроздев)